

Józef Flik

Pracownia Konserwatorska Muzeum Okręgowego w Toruniu

Ochrona Zabytków 25/3 (98), 213-215

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

oraz „Portret mężczyzny” (r. 1634) i „Szlachcic w zbroi” (pocz. XVII w.) nieznanymi autorami. Oprócz konserwacji wymienionych obrazów Okręgowa Pracownia Konserwatorska w Szydłowcu wykonała na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach 18 ekspertyz łącznie z badaniami i diagnozami konserwatorskimi oraz zabezpieczeń obiektów za-

bytkowych¹², rozrzuconych na terenie całego woj. kieleckiego.

mgr Norbert Szunke
Okręgowa Pracownia Konserwatorska
Szydłowiec — Zamek

¹² Zabezpieczenie malatury obrazów bibułą japońską przed osypywaniem się.

THE ACTIVITIES OF THE REGIONAL CONSERVATION ATELIER AT SZYDŁOWIEC IN THE YEARS 1969 — 1971

In a short report discussing the activities of the Regional Conservation Atelier at Szydłowiec the conservation works are listed which have been carried out within the period 1969—1971. A certain number of concise information is given on paintings and the conservation treatments carried out. Ten objects were selected and their state of preservation discussed and at the same time the most important treatments listed. Attention has been drawn to the most interesting features of the restorer's work as e.g. the removing of traces left by fire in the painting "Visitation" or that of multi-layer plywood support on which the painting "Tillage" by J. Chełmoński was fixed.

A particularly difficult cradling operation on the Gothic panel painting "Saint Leonard" has been shown at which the possibility was left for the wood panel to work freely to prevent the crackings and also the operation of removing of extensive crackings and

overpaintings in the painting "Still Life with a Palm" from the 17th century.

In view of discoveries made during their restoration highly interesting have proved to be the works carried on at the two other paintings. In the painting by Giordano Luca (?) "Esther at the King" by means of X-raying were revealed important alterations that have been made by the artist himself. The photographs taken in infra-red light from the landscape "Chęciny" by J. Szeremętowski helped to reveal the silhouette of a dog being a compositional element which has presumably been overpainted by the painter himself.

To the same short report an information has been included concerning 18 field investigations and safeguardings of cultural property which were made in the territory of Kielce Voivodship by the Regional Atelier for Conservation, Szydłowiec.

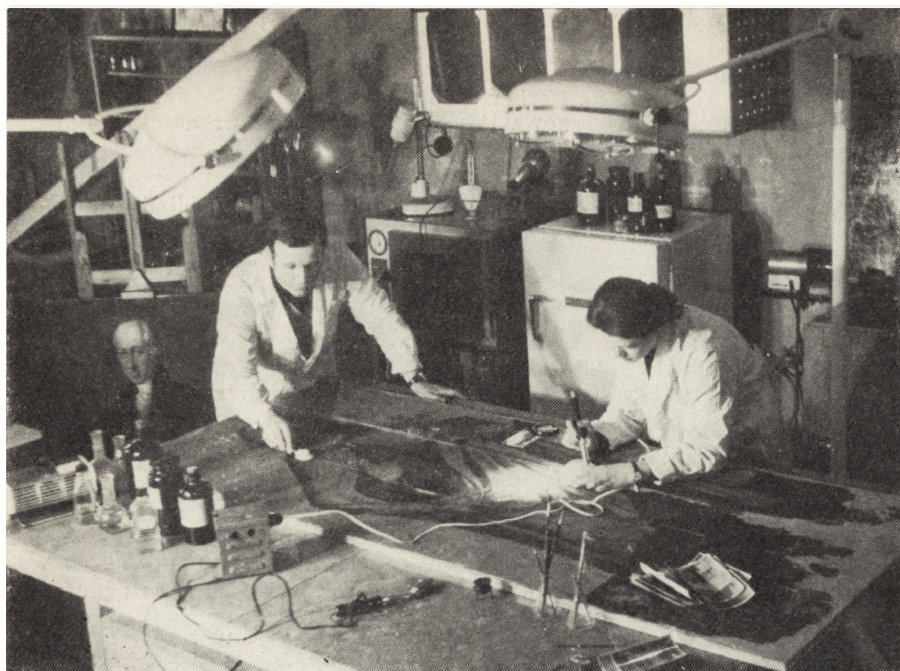
JÓZEF FLIK

PRACOWNIA KONSERWATORSKA MUZEUM OKRĘGOWEGO W TORUNIU

Pracownia Konserwatorska Muzeum Okręgowego w Toruniu prowadzi prace artystyczno-konserwatorskie i badawcze przede wszystkim w zakresie malarstwa sztalugowego i polichromowanej rzeźby drewnianej. Założona w r. 1957 od sześciu lat ma własne laboratorium chemiczne, w którym wykonuje się badania fizykochemiczne, głównie w celu sporządzenia dokumentacji techniczno-konserwatorskiej.

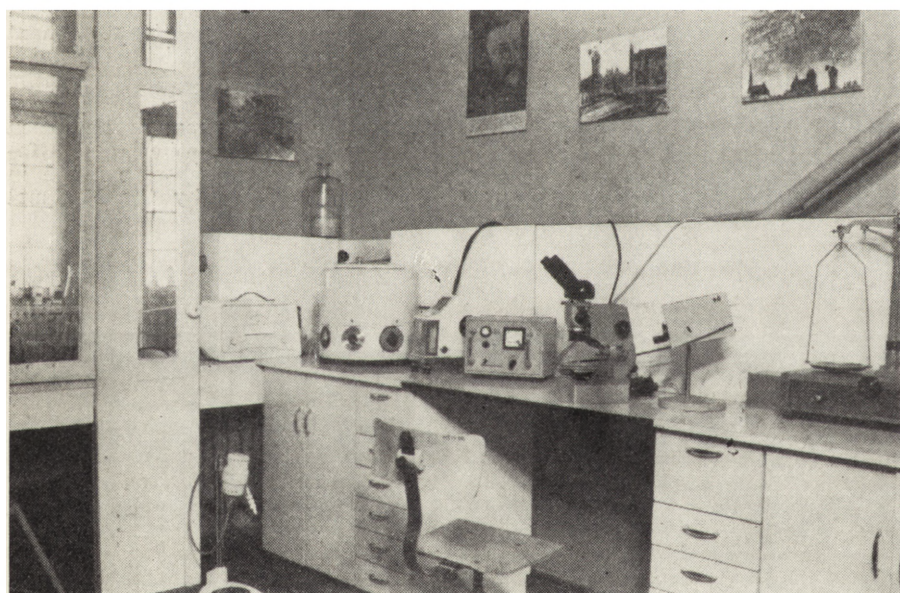
W obecnych czasach w badaniach dzieł sztuki nie wystarczają już tylko dociekania stylistyczne, a konserwatorowi nie wystarcza pedzel, zestaw farb i rozpuszczalników. Ażeby należyście określić rodzaj tworzywa malarskiego, sposób jego opracowania, stopień zniszczenia

i powstania, autorstwo lub szkołę artystyczną, potrzebne są w pracowniach konserwatorskich odpowiednie urządzenia, jak np. aparatura rentgenowska, urządzenia umożliwiające działanie promieni ultrafioletowych, podczerwonych i sódowych, zestaw mikroskopów, wszelkiego rodzaju lampy i inne urządzenia typu laboratoryjnego. Pracownia nasza jest w tym dobrym położeniu, że ma tego typu aparaturę, przy pomocy której łatwiej odczytać przeróbki autorskie, falsyfikaty, kopie, przemalowania itp. Również w zakresie praktycznej konserwacji sięgamy po najnowsze zdobycze techniki. Na przykład ostatnio szeroko stosowane w świecie stoły próżniowe umożliwiają dublowanie obrazów o bogatej fakturze malarskiej. Pracownia

1. Pracownia Konserwatorska Muzeum Okręgowego w Toruniu, konserwacja obrazu gotyckiego malowanego na podłożu drewnianym

1. Conservation Division of the Regional Museum, Toruń: restoration of the Gothic wood panel painting

2. Pracownia Konserwatorska Muzeum Okręgowego w Toruniu, laboratorium chemiczne

2. Conservation Division of the Regional Museum, Toruń: chemical laboratory

posiada stół próżniowy z płytą duraluminiową, podgrzewaną elektrycznie z automatyczną regulacją temperatury w zakresie od 30°C do 110°C. Nad stołem oraz od spodu płyty wprowadzono po 3 wentylatory, które ochładzają płytę w ciągu 5 minut. Wykonawcą stołu był Instytut Fizyki UMK w Toruniu.

Działalność konserwatorów w muzealnych pracowniach polega nie tylko na wykonywaniu samych zabiegów artystyczno-konserwatorskich. Znaczne trudności napotykają oni przy stwarzaniu obiektom odpowiednich warunków klimatycznych, zarówno na salach wystawowych, jak i w magazynach. Szczególne trudności stwarza niekiedy zabytkowy charakter wnętrz muzealnych — wtedy nie ma możliwości wprowadzenia większych mechanizmów aklimatyzacyjnych. Przykładem może być chociażby to-

ruński ratusz, siedziba Muzeum Okręgowego. W trakcie urządzania ekspozycji muzealnych konserwatorzy czuwają nad prawidłowym rozmieszczeniem obiektów, uwzględniając przede wszystkim rodzaj tworzywa i jego odporność na warunki klimatyczne. Kustosze urządzający wystawy, mając na uwadze głównie względy estetyczne i historyczne, rozmieszczają obiekty z drewna, metali, papieru, płótna itp. w jednym pomieszczeniu. Jak wiemy, każdy z tych materiałów powinien znajdować się w odmiennych warunkach. W takich okolicznościach istnieje możliwość albo odpowiedniego rozmieszczenia eksponatów (biorąc pod uwagę bliskość centralnego ogrzewania, większą lub mniejszą wilgotność pomieszczenia), albo kompromisowego ustalenia warunków klimatycznych dla różnorodnych materiałów. Z powyższego widzimy, że dziedzina konserwacji jest oparta nie tylko

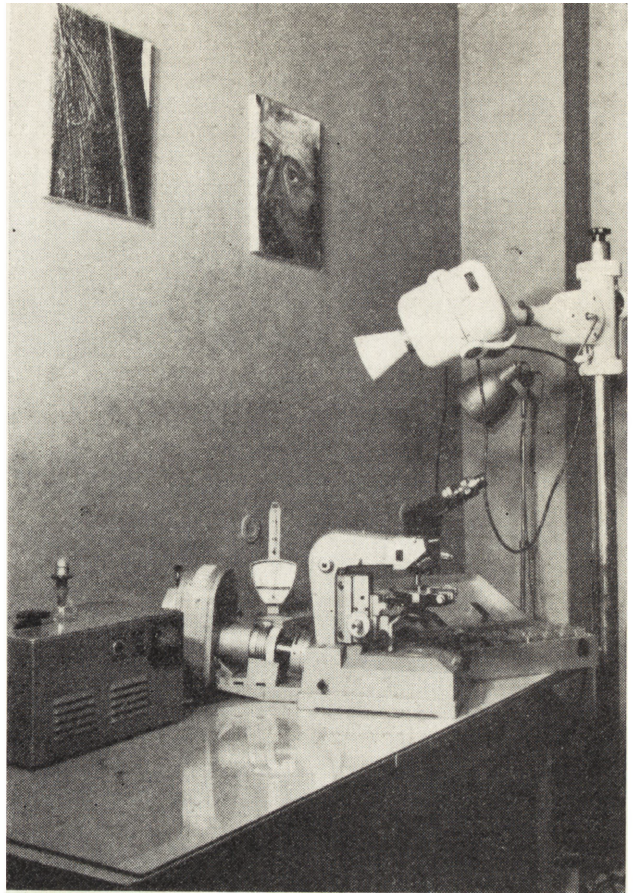
3. Pracownia Konserwatorska Muzeum Okręgowego w Toruniu, aparat rentgenowski i mikroskop luminescencyjny z zestawem obiektywów i kamerą fotograficzną

3. Conservation Division of the Regional Museum, Toruń: X-ray apparatus and the luminescence microscope with a set of objectives and camera

(wszystkie zdjęcia: J. Wardak)

na wiedzy artystycznej, ale również na dobrej znajomości tworzywa-materiału i budowy technologicznej dzieła sztuki. Zagadnienia technologiczne są szczególnie ważne w tzw. konserwacji muzealnej, która powinna stosować metody zachowawcze. Rekonstrukcje powierzchni malarzkiej w naszej pracowni stosuje się jedynie w wyjątkowych wypadkach, a większe płaszczyzny pozbawione polichromii scala się przez zastosowanie neutralnych kolorów, zbliżonych do poszczególnych partii obrazów. Systemu tego wcale nie uważamy za łatwiejszy, wręcz odwrotnie — jesteśmy zdania, że opracowywanie powierzchni malarzkiej tym sposobem stwarza duże trudności artystyczne. Punktowanie większych ubytków wykonuje się wtedy, kiedy przemawiają za tym dane warsztatowe i estetyczne. W trakcie konserwacji stosujemy zawsze materiały i technikę zbliżone do tych, jakie są zastosowane w danym dziele sztuki.

mgr Józef Flik
Pracownia Konserwatorska
Muzeum Okręgowo w Toruniu.

CONSERVATION DIVISION OF THE REGIONAL MUSEUM, TORUŃ

The Conservation Division existing within the Regional Museum, Toruń is entrusted with conservation and research works mainly in the field of paintings and the polychromed wood sculpture. Established in 1957 it has already for a period of six years its own chemical laboratory where the physical and chemical analyses are being carried out serving, above the all, for the preparation of technical reports and documentations of conservation.

To have the painter's material, the manner in which it has been used, the grade of its deterioration, etc. properly determined it is indispensable to equip the laboratory with the X-ray apparatus, a set of microscopes, various kinds of lighting and exposure

lamps and in addition with a wide range of other facilities. And, namely with such high class apparatus is equipped the Conservation Division of Regional Museum, Toruń.

In his report the author deals also with the activities of conservators within their normal work in Museum where they are responsible, too, for the suitable air conditioning both in exhibition rooms and stores. While planning the micro-climatic conditions prevailing in the Regional Museum, Toruń it must also be borne in mind the monumental character of its interiors as the Museum is being housed in the building of the ancient Town Hall.

JULIUSZ JAŚKIEWICZ

PROBLEMY ORGANIZACJI I LOKALIZACJI SKANSENÓW NA TERENIE WOJEWÓDZTWA WARSZAWSKIEGO

Problem lokalizacji skansenów wiąże się z przebudowaniem podstawowych pojęć dotyczących organizacji muzeów tego typu. Przypomnienie ich znaczenia może wyjaśnić i ułatwić określenie kierunku naszych poszukiwań.

Z a b y t e k jest najszerszym określeniem związanym z ochroną przedmiotów, które winny znaleźć się w skansenach. Zwykle nazywamy tak każde dzieło sztuki mające wartość muzealną, historyczną lub kulturalną. Także ogrom-